

Motion till riksdagen

1988/89:U518

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Ytterligare sanktionsåtgärder mot Sydafrika

Att rasistregimen i Sydafrika undertecknat ett avtal med Angola och Kuba och att de tvingats gå med på att genomföra FN:s resolution 435 gällande Namibias självständighet är inget tecken på att rasistregimen blivit mindre aggressiv.

Tvärtom är det så att situationen i Sydafrika har hårdnat. 19 av de viktigaste demokratiska organisationerna har förbjudits. Presscensuren har ytterligare skärpts. Tusentals personer har fängslats, varav många barn.

Nelson Mandela sitter fortfarande inspärrad. Fyra ledande personer inom UDF har nyligen dömts för "högförräderi" till långvariga fängelsestraff. Anklagelsen "högförräderi" består i att dessa personer kämpat för demokrati och rättvisa med fredliga medel.

Tortyr och kidnappningar är ett dagligt och alltmer ökande inslag i rasistregimens svar på kraven om grundläggande mänskliga demokratiska rättigheter.

Sverige har antagit en lag som förbjuder investeringar i Sydafrika och andra åtgärder för att isolera rasistregimen.

Lagen har fortfarande en rad brister. Således fortsätter de svenska företagen sin verksamhet i Sydafrika. Alfa Laval, SKF och andra svenska företag förser fortfarande rasistregimen med viktiga varor, inte minst av betydelse för regimen krigsmaskineri. De svenska företagen accepterar att betala lön till de anställda som gör militärtjänst i rasistregimens armé. En armé som lemlästar och mördar svarta i Sydafrika och som åstadkommit sådan förödelse i grannstaterna, som t.ex. i Angola.

För att få till stånd en effektiv bojkott av Sydafrika bör de svenska företagens verksamhet i Sydafrika helt upphöra. Detta skulle vara helt i linje med vad alla demokratiska organisationer i Sydafrika länge har krävt.

Ett ytterligare sätt att stärka den svenska officiella sydafrikapolitiken är att utfärda rekommendationer till statlig förvaltning att undvika kontakter med företag som har sydafrikaanknytning. Sådana rekommendationer kan utfärdas vid tillståndsprövningar, offentlig upphandling, statligt stöd m.m.

Tidigare har beslut (prop. 1984/85:86) tagits i riksdagen att rekommendera statliga myndigheter och institutioner att avstå från handel med Sydafrika. 1987 beslutades (prop. 1986/87:10) att förbjuda handel med Sydafrika.

Två exempel på när en rekommendation om att ej ha kontakter med sydafrikaanknutna företag kunde haft en betydelse kan nämnas:

1. Diamant Boart, som har sydafrikanska ägarintressen, fick 1988 tillstånd att köpa ett svenskt gruvutrustningsföretag.

2. Shell, som hjälper Sydafrika med landets oljeförsörjning trots ett FN-embargo, fick under 1988 tillstånd att undersöka oljefyndigheter utanför Gotlands kust.

När det gäller offentlig upphandling är avtal om leverans av eldningsoljor och drivmedel tydliga exempel på när en rekommendation kan få betydelse.

En tredje åtgärd mot Sydafrika är att ge kommuner och landsting möjligheter att bojkotta företag med investeringar i Sydafrika. ISAK – isolera Sydafrikakommittén – har sedan sommaren 1986 arbetat aktivt med att uppmana till bojkott av Shell. Kampanjen har riktat in sig på Shells direktförsäljning av eldnings- och dieseloljor m.m. En viktig del i kampanjen har varit att uppmärksamma frågan på kommunal nivå. På så sätt har frågan behandlats i över hundra kommuner och i ett antal landsting. Resultatet är positivt.

Trots den begränsade kommunala kompetensen har fem kommuner beslutat att ej handla från Shell, alternativt alla företag med investeringar i Sydafrika. Hälften av kommunerna säger nej till åtgärder med hänvisning till kommunens kompetens.

Av dessa har ett tiotal gjort klart att man vill bojkotta om lagstiftning ger möjlighet till detta. Göteborgs kommun befinner sig bland dessa. Det finns alltså en klar vilja att ta ställning för sanktioner mot företag som stödjer apartheidsystemet.

Det är sedan 1986 möjligt för kommuner och landsting att vidta sådana solidaritetsaktioner som riktar sig mot den sydafrikanska apartheidpolitiken, nämligen att bojkotta varor och tjänster med sydafrikanskt ursprung.

Det borde nu finnas anledning att utöka detta med möjlighet för kommuner och landsting att även bojkotta produkter och tjänster från företag som är verksamma i Sydafrika.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de svenska företagen bör lämna Sydafrika,

2. att riksdagen hos regeringen begär att rekommendationer utfärdas till statlig förvaltning att undvika kontakter med företag som har sydafrikaanknytning.

[att riksdagen hos regeringen begär förslag som innebär att kommuner och landsting kan bojkotta produkter och tjänster från företag som är verksamma i Sydafrika¹]

3. att riksdagen hos regeringen begär initiativ i internationella sammanhang för att Nelson Mandela och andra fängslade representanter för UDF och ANC skall frigges.

¹ 1988/89:K618

Stockholm den 22 januari 1989

Mot. 1988/89
U518

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)